

Handlingsplan för gödselmedel

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet

Dokumentbeteckning

COM(2026) 310

Celexnummer 52026DC0310

Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén. Handlingsplan för gödselmedel – Ett partnerskap för att säkerställa tillgång, överkomliga priser och strategisk autonomi för inhemskt producerade EU-gödselmedel

Sammanfattning

Kommissionen har antagit en handlingsplan för gödselmedel efter kraftigt stigande priser och ökat importberoende. Planen innehåller både kortsiktiga stödåtgärder och långsiktiga insatser för att stärka EU:s försörjningsförmåga, öka produktionen av fossilfria och cirkulära gödselmedel samt förbättra marknadstransparensen. Regeringen välkomnar inriktningen och betonar särskilt behovet av robust livsmedelsförsörjning, diversifierad handel samt forskning och innovation.

1. Förslaget

1.1 Ärendets bakgrund

EU:s lantbrukare har, för andra gången på kort tid, drabbats av kraftigt stigande priser på mineralgödsel. Återkommande geopolitiska händelser har tydliggjort importberoendet av både gödselmedel och viktiga insatsvaror så som naturgas, ammoniak och fosfatråvara. Denna gång till följd av störningar och ökade risker kring viktiga transportleder som Hormuzsundet.

Kommissionen beskriver att höga gödselpriser slår direkt mot jordbrukets konkurrenskraft eftersom gödsel är en av de största kostnaderna för många lantbrukare, särskilt inom växtodlingen. Dyrare gödsel riskerar att leda till lägre användning, sämre skördar, sämre kvalitet och på längre sikt försämrad bördighet i marken. Samtidigt pressas den europeiska gödselindustrin av höga energikostnader, särskilt eftersom naturgas står för en mycket stor del av produktionskostnaden för kvävegödsel. Det finns därför en risk för avindustrialisering i EU, trots att egen produktionskapacitet bedöms vara strategiskt viktig.

1.2 Förslagets innehåll

Den 19 maj 2026 antog kommissionen en handlingsplan om gödselmedel. Syftet är att säkra tillgång, rimliga priser, ökad strategisk autonomitet och förbättra transparens och dialog på gödselmarknaden.

Handlingsplanen bygger vidare på tidigare arbete bland annat meddelandet från 2022 (se faktapromemoria 2022/23: FPM26), och innehåller både kortsiktiga och långsiktiga åtgärder. Åtgärderna syftar till att stödja EU:s mineralgödselindustri och jordbrukarna, främja diversifiering och alternativa gödselmedel samt samtidigt värna EU:s klimatambitioner.

Bland de kortsiktiga åtgärderna lyfter kommissionen bland annat:

- riktat och exceptionellt stöd till de hårdast drabbade jordbrukarna genom den gemensamma jordbrukspolitiken (GJP)
- åtgärder för att underlätta användningen av rötrest
- ett partnerskap för värdekedjan för gödselmedel mellan gödselmedelsproducenter, jordbrukare och medlemsstaterna
- åtgärder för biogas- och biometanprojekt samt hantera hinder kopplade till finansiering, tillståndprocesser och transporter
- möjlighet att vid behov aktivera den inre marknadens vaksamhets- eller krisläge

Kommissionen föreslår även ett antal strukturella åtgärder för att säkerställa tillgång till gödselmedel, bland annat:

- diversifiera importkällor och minska importberoendet
- analysera lagerhållning och andra beredskapslösningar för gödselmedel och insatsvaror på EU-nivå
- underlätta utvecklingen av marknader för biobaserade och lågkoldioxidbaserade gödselprodukter
- se över utsläppshandelsdirektivet för att stärka förutsättningarna för industriell avkarbonisering
- bedöma möjligheten att skapa en fullt integrerad inre marknad för oorganiska gödselmedel, bl.a. genom ändringar i förordningen om gödselprodukter
- undersöka alternativ för att definiera biobaserade (organiska) gödselmedel och koldioxidsnåla mineralgödselmedel
- rapportera om gränsvärdena för kadmium i fosfathaltiga gödselmedel
- stödja ytterligare arbete med en kombinerad lägsta återanvändnings- och återvinningsgrad för fosfor från avloppsslam och från avloppsvatten
- följa upp arbetet med åtgärder mot kringgående inom CBAM

Därutöver föreslås åtgärder för att stödja lantbrukare, bl.a. genom att:

- utnyttja möjligheter inom GJP för bl.a. omställningsåtgärder och rådgivning
- underlätta en proportionerlig tillämpning av nitratdirektivet för att möjliggöra en ändamålsenlig spridning av stallgödsel, rötresten och gödselmedel.

- anta certifieringsmetoder för kolinlagring i jordbruket som gynnar projekt som bygger på effektiv användning av gödselmedel
- främja odling av kvävefixerande grödor inom proteinplanen.

Slutligen vill kommissionen öka transparens, dialog och kunskapsunderlag i hela gödselmedelskedja genom att:

- förbättra tillgång till aktuell och tillförlitlig marknadsinformation
- stärka marknadsobservatoriet för gödselmedel
- utvärdera övervältringen av CBAM- och ETS-relaterade kostnader
- övervaka konkurrensen på EU:s gödselmedelsmarknad och tillämpa konkurrensrättsliga instrument där det är lämpligt.
- delta i internationellt samarbete

Kommissionen avser att återkomma med mer information i närtid.

1.3 Gällande svenska regler och förslagets effekt på dessa

Inte aktuellt. Meddelandet utgör inte bindande lagstiftning.

1.4 Budgetära konsekvenser och konsekvensanalys

Inte aktuellt då meddelandet endast utgör en övergripande handlingsplan.

2. Ståndpunkter

2.1 Preliminär svensk ståndpunkt

Regeringen välkomnar kommissionens meddelande och dess övergripande inriktning. Det är viktigt att EU verkar för en starkt försörjningsförmåga genom att skapa förutsättningar för en robust och motståndskraftig livsmedelsförsörjning.

Regeringen välkomnar att kommissionen har agerat snabbt och vidtagit en rad åtgärder för att på kort sikt mildra effekterna av de höga gödselpriserna. Regeringen konstaterar samtidigt att det fortsatt finns betydande utmaningar kopplade till höga priser på insatsvaror. Det är därför angeläget att utvecklingen på jordbruksmarknaderna följs nära, inte minst mot bakgrund av det osäkra omvärldsläget. Regeringen ser därför positivt på att kommissionen avser att fortsätta förbättra tillgången till transparent och aktuell marknadsinformation.

Regeringen instämmer i kommissionens ambition att på längre sikt se över möjligheterna att stärka inhemsk fossilfri produktion av insatsvaror inom EU, vilket även kan bidra till att klara EU:s klimat och miljömål. Enligt regeringens bedömning finns goda förutsättningar för en lönsam inhemsk produktion av insatsvaror inom EU genom etablering av nya innovativa tekniska lösningar, men det krävs också ytterligare forskning och innovation.

Regeringen välkomnar också partnerskapet i värdekedjan som ett sätt att identifiera nödvändiga förenklingar samt möjligheter att stärka och utöka produktionskapaciteten, hantera begränsningar och förbättra konkurrenskraften.

Regeringen välkomnar vidare att kommissionen överväger åtgärder för att öka flexibiliteten i utformningen och tillämpningen av regelverk, i syfte att underlätta produktionen och skapa större utrymme för innovation och teknikutveckling. Mot den bakgrunden ser regeringen positivt på ambitionen att bland annat förenkla godkännandeprocesser.

Det är positivt att handlingsplanen omfattar åtgärder för att främja användningen av biobaserade och cirkulära gödselmedel. Regeringen välkomnar att kommissionen avser att se över regulatoriska hinder och andra flaskhalsar som hämmar denna utveckling. Regeringen anser bland annat att vattendirektivet 2000/60/EG bör anpassas för att underlätta återvinning av näringsämnen samt att regelverk som i dag begränsar möjligheterna att använda återvunna näringsämnen i nya tillämpningar, exempelvis återvunnen fosfor i djurfoder och som gödselmedel, bör undersökas.

Sverige har goda förutsättningar att etablera gödselproduktion som är fossilfri och/eller bygger på cirkulära flöden. Hittills har bland annat de höga investeringskostnaderna och volatila energipriser försvårat nya investeringar,

vilket understryker behovet av långsiktiga spelregler, stärkta incitament och ökad förutsägbarhet-. Regeringen ser därför positivt på att kommissionen vill främja sådana investeringar.

Regeringen anser att åtgärder för att hålla den internationella handeln med gödsel öppen är positiva och bör övervägas. Givet det geopolitiska läget är det av stor vikt med diversifierad handel. Regeringen anser också att ytterligare restriktiva åtgärder bör övervägas för att minska unionens ekonomiska beroende av import av kvävebaserade gödselmedel från Ryssland och Belarus. Detta kan bidra till en mer diversifierad handel och minska EU:s strategiska beroende av Ryssland.

När det gäller lagring och andra beredskapsalternativ för viktiga gödselmedel och andra insatsvaror vill regeringen betona att beslut om lagerhållning bör förbli en nationell kompetens och att subsidiaritetsprincipen måste respekteras. Samtidigt ser regeringen potential för EU-gemensamma åtgärder avseende insatsvaror, särskilt där det finns gemensamma importberoenden, under förutsättning att sådana åtgärder kompletterar medlemsstaternas egna insatser.

När det gäller kommissionens föreslagna åtgärder inom GJP välkomnar regeringen ansatsen, men anser att det är viktigt att det även fortsatt är frivilligt för medlemsstaterna att använda de möjligheter som föreslås.

2.2 Medlemsstaternas ståndpunkter

Meddelandet har på ett övergripande plan välkomnats av medlemsstaterna och kommissionens föreslagna åtgärder har fått stöd i varierande grad. Samtidigt anser några medlemsstater att insatserna inte är tillräckliga och efterfrågar ett starkare finansiellt stöd till jordbruket på EU-nivå.

2.3 Institutionernas ståndpunkter

EU-institutionernas, förutom kommissionens, ståndpunkter är ännu inte kända.

2.4 Remissinstansernas och andra intressenters ståndpunkter

Meddelandet har inte sänts på remiss.

3. Förslagets förutsättningar

3.1 Rättslig grund och beslutsförfarande

Inte aktuellt då meddelandet endast utgör en övergripande handlingsplan.

3.2 Subsidiaritets- och proportionalitetsprinciperna

Inte aktuellt då meddelandet endast utgör en övergripande handlingsplan.

4. Övrigt

4.1 Fortsatt behandling av ärendet

Handlingsplanen diskuterades vid jordbruks- och fiskerådet 26 maj 2026.

4.2 Fackuttryck och termer

GJP- EU:s gemensamma jordbrukspolitik

ETS- EU Emissions Trading System, EU:s utsläppshandelssystem,

CBAM- Carbon Border Adjustment Mechanism, EU:s gränsjusteringsmekanism för koldioxid